

CÔNG TÁC BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY

giá trị di sản văn hoá Hải Phòng

LÊ TẤT VINH *

Hải Phòng- mảnh đất ngàn năm văn hiến, có một vị thế quan trọng về chính trị, kinh tế, quân sự, giao thông vận tải và văn hoá đối với cả nước. Tên Hải Phòng tuy mới xuất hiện, đến nay khoảng trên một thế kỷ, nhưng mảnh đất thân thương này đã đi vào lịch sử không riêng gì của Tổ quốc Việt Nam mà còn của cả bốn biển năm châu, nơi tàng lưu nhiều chứng tích huy hoàng của biết bao thế hệ trong các thời kỳ cổ, trung, cận, hiện và đương đại. Người Hải Phòng cương trực, thẳng thắn, có nghĩa khí, dám đương đầu với cái khó, năng động, nhạy bén tiếp thu cái mới, cần cù trong lao động, thông minh, cởi mở, bao dung, độ lượng đã sáng tạo nên biết bao giá trị văn hoá và truyền thống tốt đẹp. Di tích lịch sử - văn hoá Hải Phòng là một bộ phận quan trọng của di sản văn hoá dân tộc. Di sản văn hoá là những nguồn sử liệu trực tiếp, tin cậy để cho chúng ta khôi phục các trang sử hào hùng của dân tộc, của con người và mảnh đất Hải Phòng. Qua di tích lịch sử văn hoá, các thế hệ nối tiếp nhau có điều kiện hiểu biết sâu sắc hơn về bản lĩnh, bản sắc văn hoá dân tộc, để mỗi người chúng ta vững vàng hơn, mạnh mẽ hơn trên con đường xây dựng và bảo vệ tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Cũng như các địa phương khác trên cả nước, di sản văn hoá Hải Phòng có lịch sử hình thành và phát triển từ rất lâu đời. Với các di chỉ khảo cổ như Cái Bèo thuộc huyện đảo Cát Hải, di chỉ Tràng Kênh, các khu mộ thuyền Việt Khê, Dục Liễn ở huyện Thủy Nguyên là những đại

diện tiêu biểu cho các nền văn hóa, văn minh thời cổ đại. Thời kỳ ngàn năm chống Bắc thuộc, Hải Phòng là nơi lưu trữ bảo tồn số lượng mộ Hán lớn nhất vùng Đông Bắc của Tổ quốc, được phân bố trên các đồi núi ở 8 xã thuộc huyện Thủy Nguyên. Giai đoạn đấu tranh bảo vệ độc lập dân tộc từ thế kỷ thứ 10 đến đến cuối thế kỷ 19, mảnh đất Hải Phòng thực sự sôi động với các cuộc kháng chiến oai hùng: 3 lần đánh thắng giặc ngoại xâm trên sông Bạch Đằng mà dấu tích hiện còn để lại rất rõ nét ở các khu vực Từ Lương Xâm thuộc quận Hải An, Tràng Kênh Bạch Đằng thuộc thị trấn Minh Đức, huyện Thủy Nguyên. Đặc biệt, vào thế kỷ 16, Hải Phòng là vùng đất phát tích của vương triều Mạc, một vương triều được coi là có nhiều tiến bộ trong xu hướng phát triển kinh tế thương mại với một cái nhìn hướng về biển. Những di sản văn hóa của vương triều này hiện còn được bảo tồn khá nhiều tại quê hương nhà Mạc thuộc huyện Kiến Thụy và các vùng phụ cận. Trong đó, có một điểm sáng văn hóa rực rỡ nhất xuất hiện ở thời kỳ này chính là danh nhân văn hóa Trạng Trình Nguyễn Bỉnh Khiêm. Trên khắp các làng xã thuộc các quận huyện Hải Phòng, làng nào cũng có các công trình kiến trúc cổ là các đình, chùa, đền, miếu, các địa điểm lịch sử cùng các lễ hội, phản ánh truyền thống văn hóa, truyền thống yêu nước, đấu tranh chống giặc ngoại xâm mang đậm nét bản sắc dân tộc của các thế hệ người dân Hải Phòng trong lịch sử.

Nhận thức rõ điều ấy, nhiều năm qua, thông qua chủ trương chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước và nhất là từ khi có *Nghị quyết*

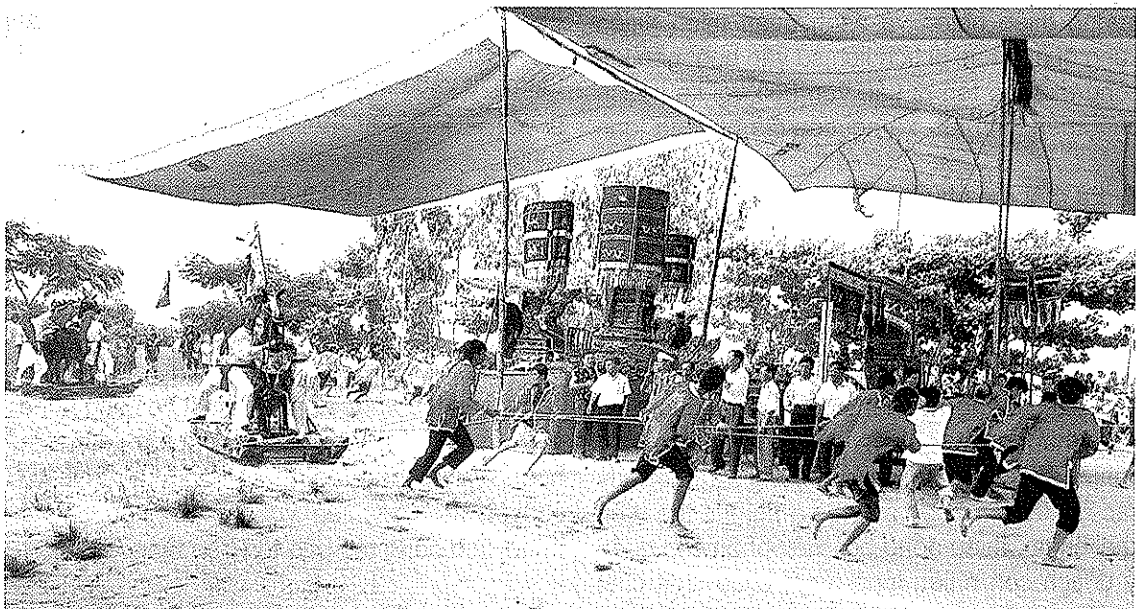
* GIÁM ĐỐC SỞ VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH HẢI PHÒNG

Trung ương 5 (khoá VIII) về xây dựng và phát triển văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, Kết luận Hội nghị Trung ương 10 (khoá IX) về tiếp tục thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 và từ khi Luật di sản văn hoá có hiệu lực thi hành, công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hoá ở Hải Phòng đã thu được những thành tựu rất quan trọng. Theo số liệu thống kê chưa đầy đủ, trên địa bàn Hải Phòng hiện có gần 1000 di tích, gồm 537 ngôi chùa, 107 nhà thờ, còn lại là đình, đền, miếu, phủ. Trong đó, có 110 di tích được Bộ Văn hoá Thông tin (nay là Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch) xếp hạng cấp quốc gia, 198 di tích được UBND Thành phố công nhận là di tích lịch sử - văn hoá cấp thành phố. Đặc biệt, Hải Phòng còn có quần đảo Cát Bà được tổ chức UNESCO công nhận là khu dự trữ sinh quyển thiên nhiên thế giới và ba khu danh lam thắng cảnh nổi tiếng là Tràng Kênh- Bạch Đằng, Núi Voi và vùng non nước Đồ Sơn. Ngoài ra, Hải Phòng còn có 5 bảo tàng, 21 phòng truyền thống, 15 địa điểm khảo cổ học, 252 lễ hội truyền thống; trong đó, có một lễ hội cấp quốc gia (hội chọi trâu Đồ Sơn), 5 lễ hội cấp vùng, 91 lễ hội cấp huyện, xã và 156 lễ hội làng. Trong những năm qua, hệ thống di tích lịch sử văn hoá của Hải Phòng đã được Nhà nước và nhân dân quan tâm đầu tư tu bổ, tôn tạo, nâng cấp, phục dựng. Đáng phấn khởi là nhân dân đã đóng góp hàng trăm tỷ đồng để nâng cấp, trùng tu, sửa chữa 216 ngôi chùa và nhà thờ. Ngân sách Trung ương thông qua chương trình chống xuống cấp di tích

đã đầu tư cho việc sửa chữa, tôn tạo, nâng cấp các di tích cấp quốc gia có giá trị quan trọng như: đình Hàng Kênh, đình Kiến Bái, đình Kinh Dao, Từ Lương Xâm, đền Nghè, đền Hang (Núi Voi), khu di tích Trạng Trình Nguyễn Bỉnh Khiêm. Thực hiện phương châm "Nhà nước và nhân dân cùng làm, Trung ương và địa phương cùng làm", Thành phố đã huy động được hàng chục tỷ đồng cho việc tu bổ, nâng cấp Nhà hát Thành phố, di tích lưu niệm Tổng Bí thư Nguyễn Văn Linh tại nhà cụ Sáu ở xóm Nam- Dư Hàng Kênh, xây dựng khu di tích Bến tàu không số ở Đồ Sơn, xây dựng khu di tích tưởng niệm trạng nguyên Lê Ích Mộc, trạng nguyên Trần Tất Văn, đền thờ Trần Quốc Bảo, xây dựng tượng đài nữ tướng Lê Chân, tượng danh nhân văn hoá Nguyễn Bỉnh Khiêm, tượng đài Ngô Quyền, tượng đài chiến thắng Cát Bi... Nhờ làm tốt công tác bảo tồn và phát huy các giá trị của hệ thống di tích lịch sử - văn hoá mà hàng chục lễ hội dân gian được phục hồi. Tinh thần hướng về cội nguồn dân tộc lan toả rộng trong các tầng lớp nhân dân. Nhiều bộ môn nghệ thuật dân gian như ca trù, hát đúm, biểu diễn rối cạn, rối nước, đua thuyền rồng trên biển, các ngành nghề thủ công đặc sắc như trồng hoa, cây cảnh, tạc tượng, tranh thêu, tranh ghép tre, sản xuất đồ thủ công mỹ nghệ được phổ cập, khơi gợi niềm tự hào về bản sắc văn hoá dân tộc ở Hải Phòng.

Trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá, hội nhập và giao lưu quốc tế hiện nay, di sản văn hoá vật thể và di sản văn hoá phi vật

Hội Chạy ngựa- Cát Hải- 2009- Ảnh: T.L

thể rất dễ bị tổn thương, bị xoá nhòa, triệt tiêu. Chính vì vậy, những định hướng lớn, hoạch định toàn diện cho chiến lược bảo tồn và phát huy vốn di sản văn hoá dân tộc trên địa bàn Hải Phòng đã được quan tâm đề ra. Trước mắt, tiếp tục tranh thủ sự hỗ trợ của Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch, Cục Di sản văn hoá để đầu tư tu bổ một số công trình văn hoá còn dang dở, như Nhà hát Thành phố, các dự án trong chương trình mục tiêu quốc gia đã được phê duyệt, hoàn thành các đề án quy hoạch phục dựng di sản văn hoá thời Lý (tháp Tường Long-Đỗ Sơn), khu di tích Dương Kinh nhà Mạc (Kiến Thụy), khu di tích Trạng Trình Nguyễn Bình Khiêm ở xã Lý Học (Vĩnh Bảo) và xã Kiến Thiết (Tiên Lãng); đề án quy hoạch bảo tồn khu di tích lịch sử và danh thắng Tràng Kênh- Bạch Đằng, các khu di tích cổ sinh và danh thắng trên quần đảo Cát Bà, chuẩn bị các điều kiện để khởi công xây dựng quảng trường và tượng đài Chủ tịch Hồ Chí Minh, cụm tượng đài chiến thắng Cát Bi, dự án cải tạo nâng cấp và đổi mới trung bày Bảo tàng Hải Phòng. Đồng thời, Thành phố sẽ dành kinh phí hợp lý và tập trung chỉ đạo triển khai các công trình nghiên cứu, sưu tầm có chất lượng khoa học về lễ hội truyền thống, các bộ môn nghệ thuật dân gian, các công trình kiến trúc- nghệ thuật tiêu biểu. Dưới sự chỉ đạo của UBNDTP, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Hải Phòng tiếp tục chỉ đạo các cơ quan hữu trách đẩy mạnh việc hướng dẫn nhân dân chủ động giữ gìn, phát huy giá trị các công trình văn hoá trong lịch sử; khuyến khích các tổ chức và cá nhân tham gia bảo vệ môi trường thiên nhiên và cảnh quan thiên nhiên xung quanh các di tích lịch sử văn hoá; gắn kết công tác bảo tồn di sản văn hoá với kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội của địa phương, đơn vị.

Là một địa phương giàu về di sản văn hoá, trong những năm qua, bên cạnh những thành tích đã đạt được, công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hoá của Hải Phòng cũng còn bộc lộ một số thiếu sót, hạn chế. Đó là, công tác kiểm kê phổ thông các di tích lịch sử- văn hoá, cách mạng và kháng chiến chưa được tiến hành thường xuyên, liên tục; nhiều chương trình nghiên cứu, sưu tầm, phục dựng và phát huy các giá trị văn hoá vật thể và phi vật thể triển khai chậm, thiếu đồng bộ. Việc phân cấp quản lý di tích còn nhiều lúng túng, chưa chặt chẽ;

các cấp, các ngành chưa có sự chủ động và tích cực tham gia quản lý và phát huy tác dụng của di sản văn hoá, mà coi lĩnh vực hoạt động này là chỉ của riêng ngành văn hoá. Trình độ cán bộ chuyên ngành quản lý Nhà nước về bảo tồn, bảo tàng nói riêng và văn hoá- thông tin nói chung có nhiều tiến bộ so với trước đây, song so với yêu cầu còn bị hẫng hụt, nhất là cán bộ cấp quận, huyện và cấp xã, phường, thị trấn. Ngân sách dành cho hoạt động tu bổ, tôn tạo di tích lịch sử- văn hoá vẫn chưa đáp ứng nhu cầu; tình trạng vi phạm di tích và các hoạt động tự phát, mê tín dị đoan trong một số lễ hội chưa được ngăn chặn kịp thời.

Từ thái độ có trách nhiệm với di sản văn hoá dân tộc, trong thời gian tới, thành phố Hải Phòng sẽ tiếp tục đẩy mạnh hơn nữa công tác quản lý, bảo vệ có hiệu lực, hiệu quả các di sản văn hoá nhằm đáp ứng nhu cầu hưởng thụ về văn hoá ngày càng cao của nhân dân. Để công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hoá ở Hải Phòng đi vào nề nếp, chúng ta cần hoàn tất một số nhiệm vụ trọng yếu sau:

- Đẩy mạnh tuyên truyền pháp luật về di sản văn hoá để nâng cao ý thức của toàn dân, của các ngành, các cấp đối với sự nghiệp bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá, kiên quyết xử lý các vi phạm làm tổn hại đến di sản văn hoá.

- Xây dựng kế hoạch nghiên cứu, khảo sát nhằm đánh giá đúng thực trạng các di sản văn hoá, trên cơ sở đó lập quy hoạch tổng thể bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hoá một cách khoa học, thiết thực, phù hợp với tình hình phát triển kinh tế, xã hội của Thành phố; chú trọng xây dựng và nhân rộng mô hình quần chúng tham gia vào các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá theo hướng xã hội sâu rộng.

- Sử dụng có hiệu quả nguồn kinh phí đầu tư của Nhà nước và sự đóng góp của nhân dân để từng bước tu bổ, tôn tạo các di sản văn hoá hiện tồn.

- Tăng cường hợp tác quốc tế trong lĩnh vực bảo tồn, giới thiệu di sản văn hoá, ứng dụng các thành tựu khoa học- kỹ thuật và công nghệ vào việc bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá; hợp tác đào tạo nhằm nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ cho đội ngũ những người làm công tác bảo tồn bảo tàng./